

DE HERONTDEKKING VAN HET COLLECTIEF

TINE DE MOOR

Universiteit Utrecht

Tine De Moor - www.collective-action.info

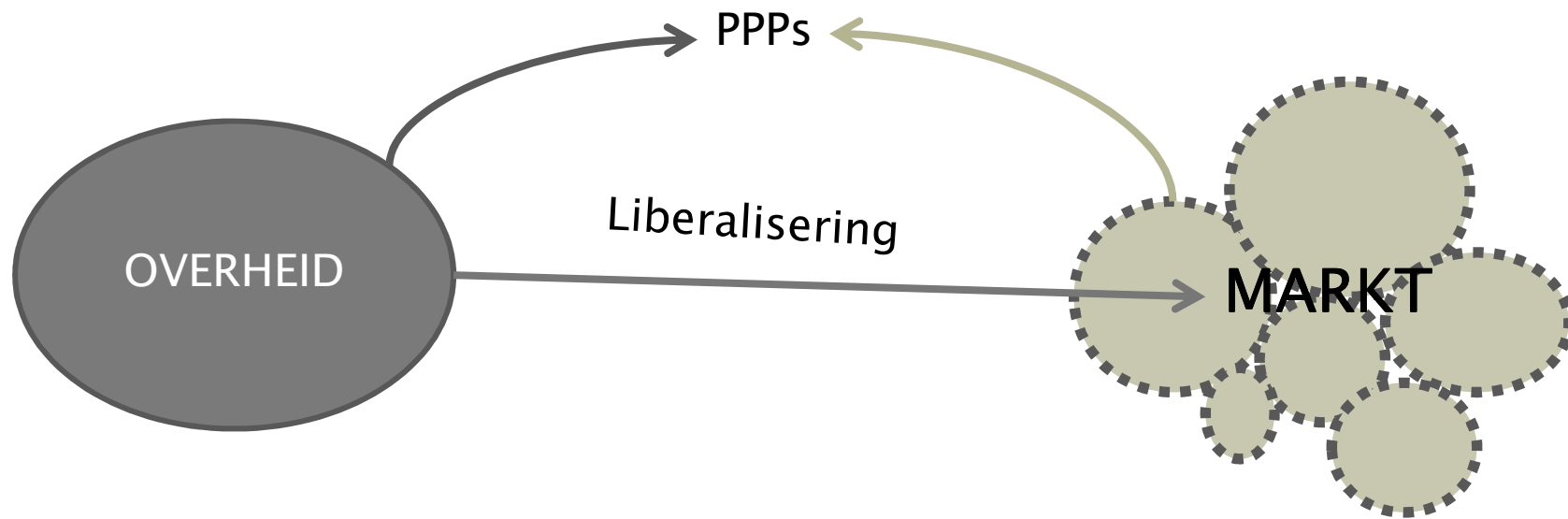
Institutions of the
Open Society

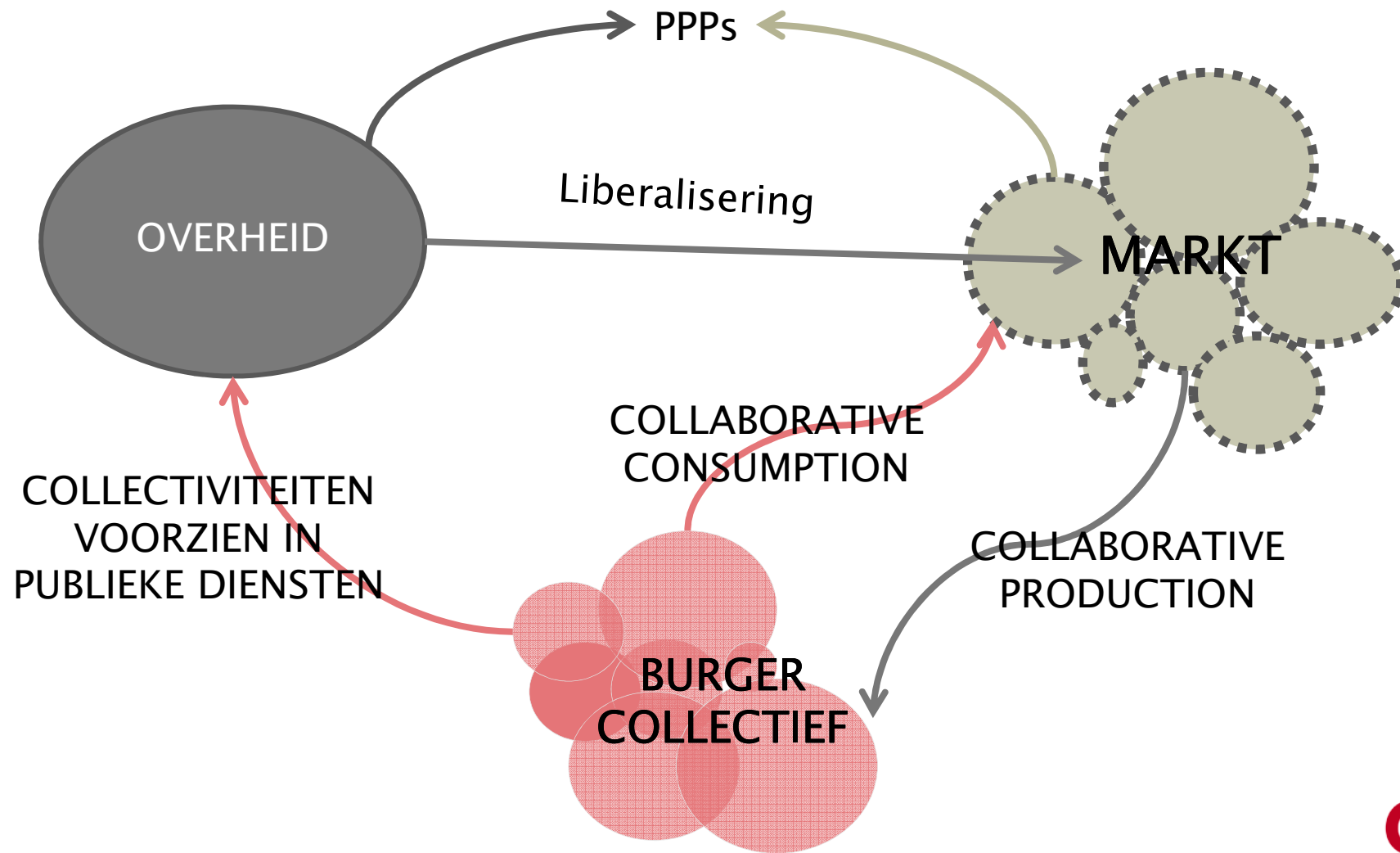
Institutions
for Collective Action

WWW.COLLECTIVE-ACTION.INFO

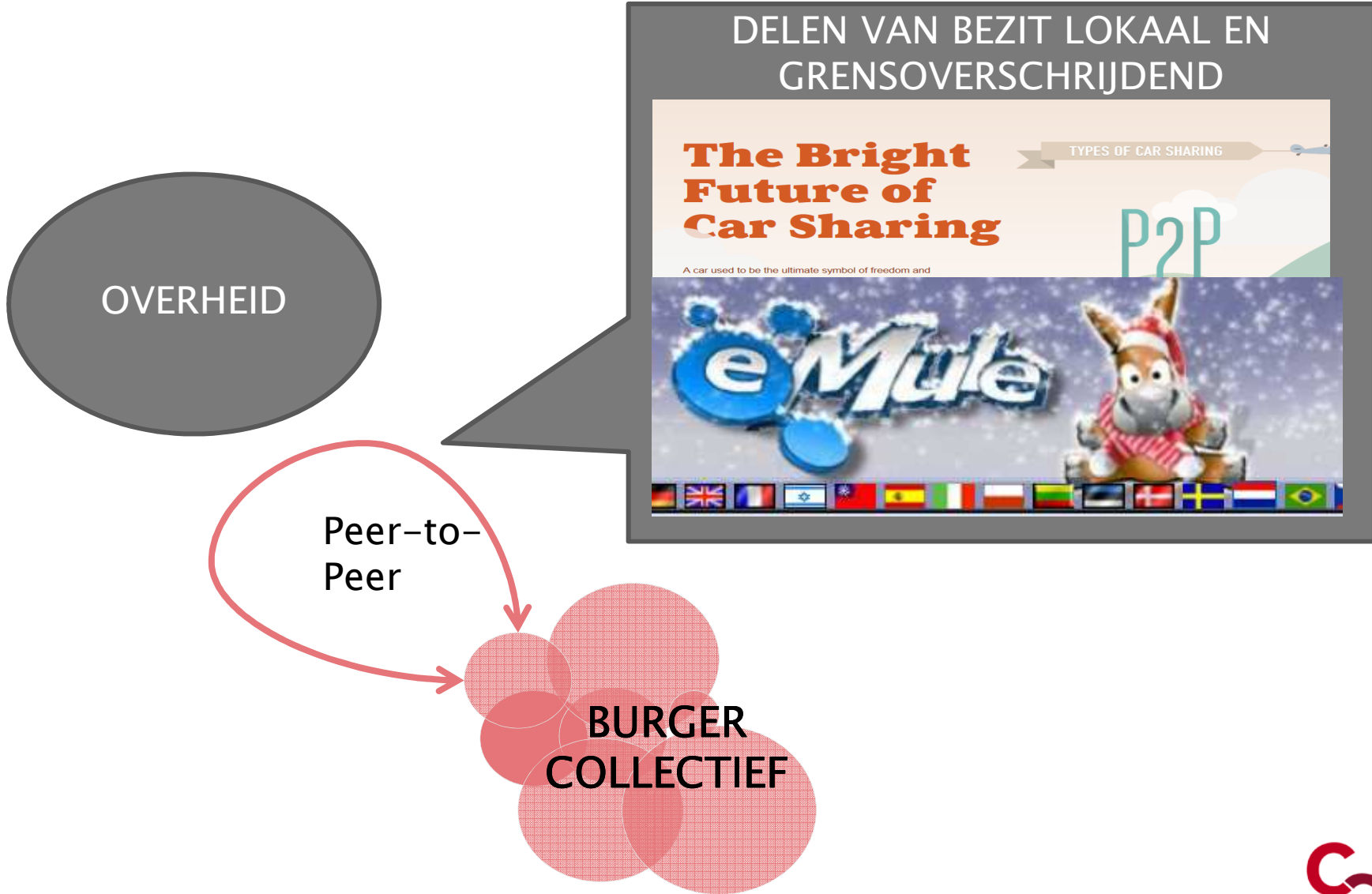
SINDS JAREN 1980

SINDS ONG. 2005: HERONTDEKKING VAN HET COLLECTIEF

COLLABORATIVE CONSUMPTION

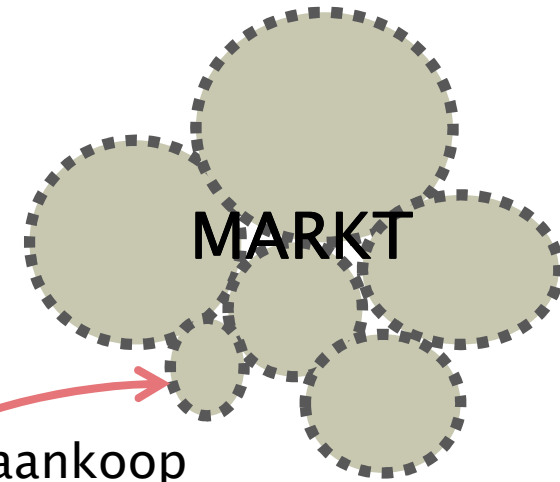

COLLABORATIVE CONSUMPTION

COLLECTIEF BENADERT MARKTPARTNER

Transition Towns Nederland
... de kracht van de lokale gemeenschap ...

Samenaankoop
-initiatieven

COLLABORATIVE CONSUMPTION

B2C: markt benut potentieel van collectief

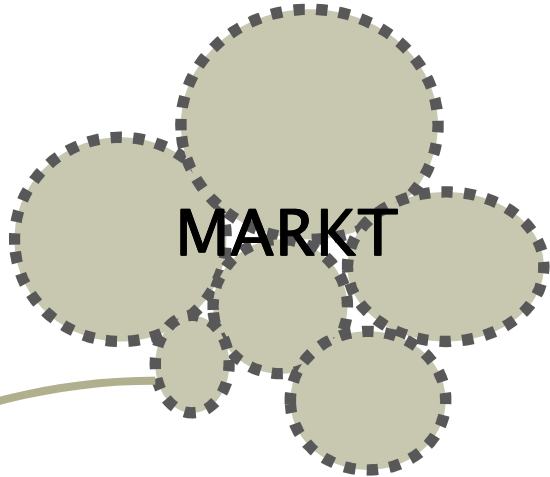

MET DE STROOM MEE.NL

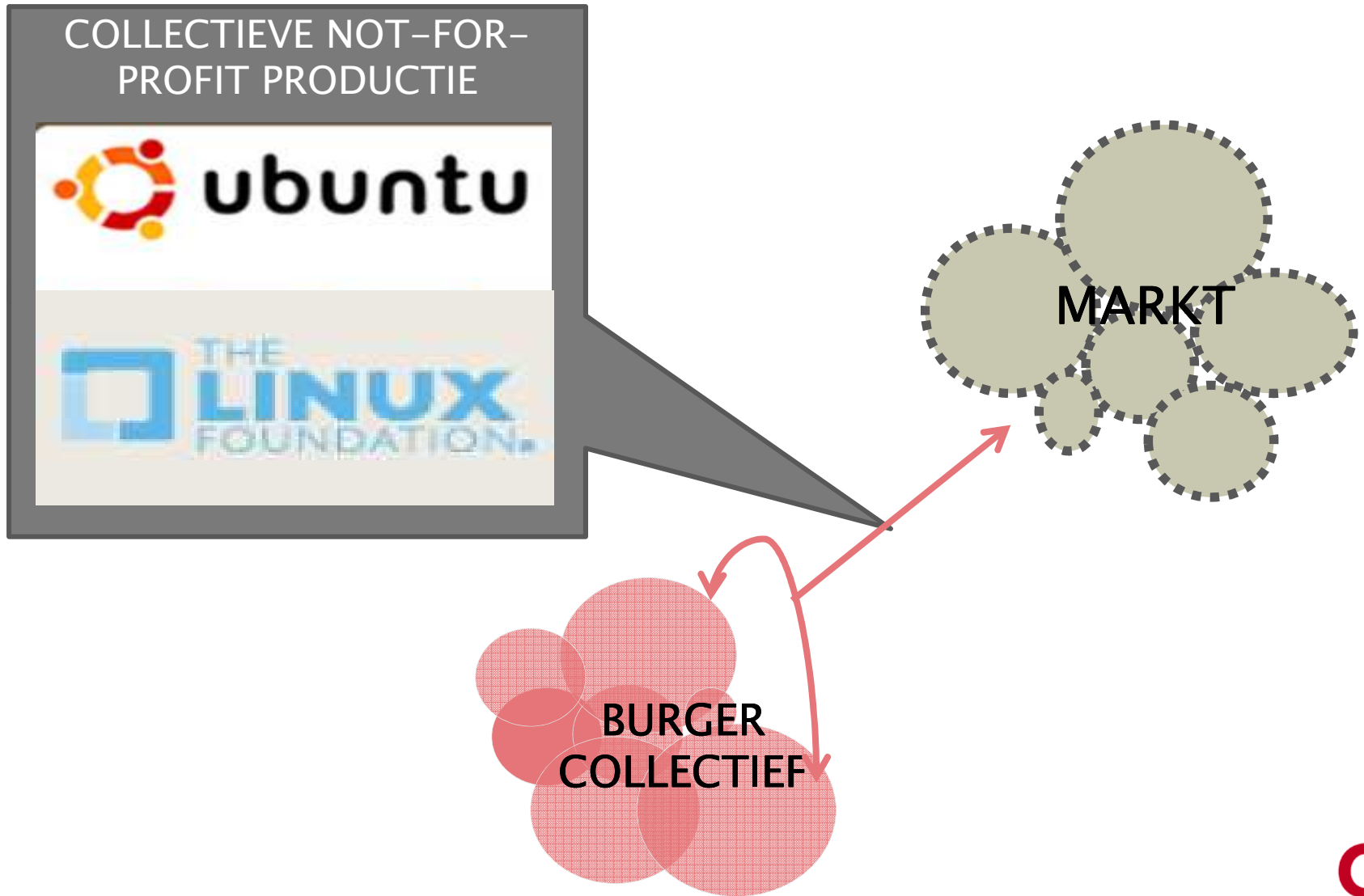
10.000 HUISHOUDENS GAAN SAMEN ENERGIE INKOPEN
DAARMEE BESPAREN ZIJ

GROUPON Kies jouw stad:
Shopping

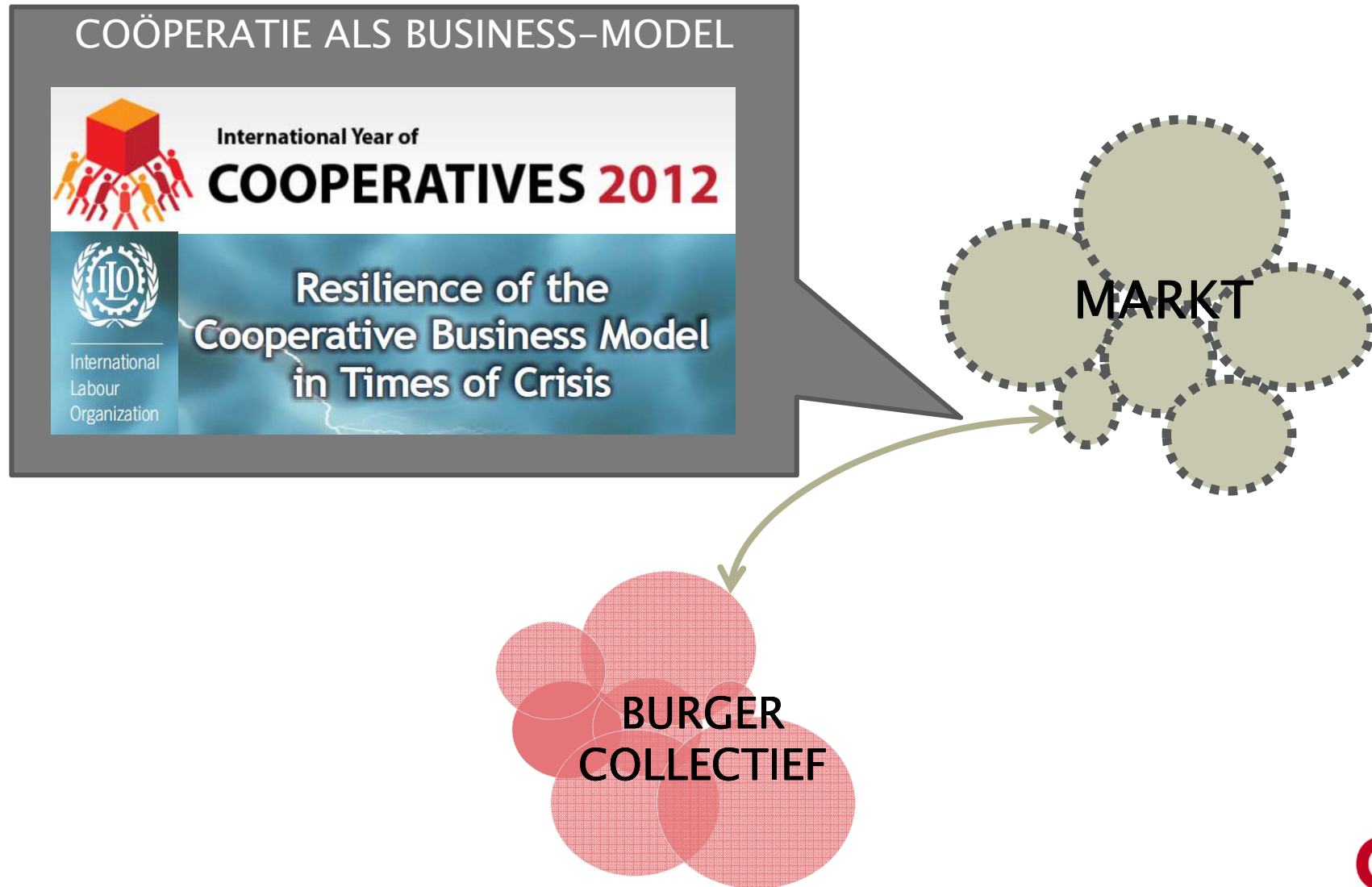
Rotterdam deals Shopping Travel

COLLABORATIVE PRODUCTION

COLLABORATIVE PRODUCTION

COLLABORATIVE PRODUCTION

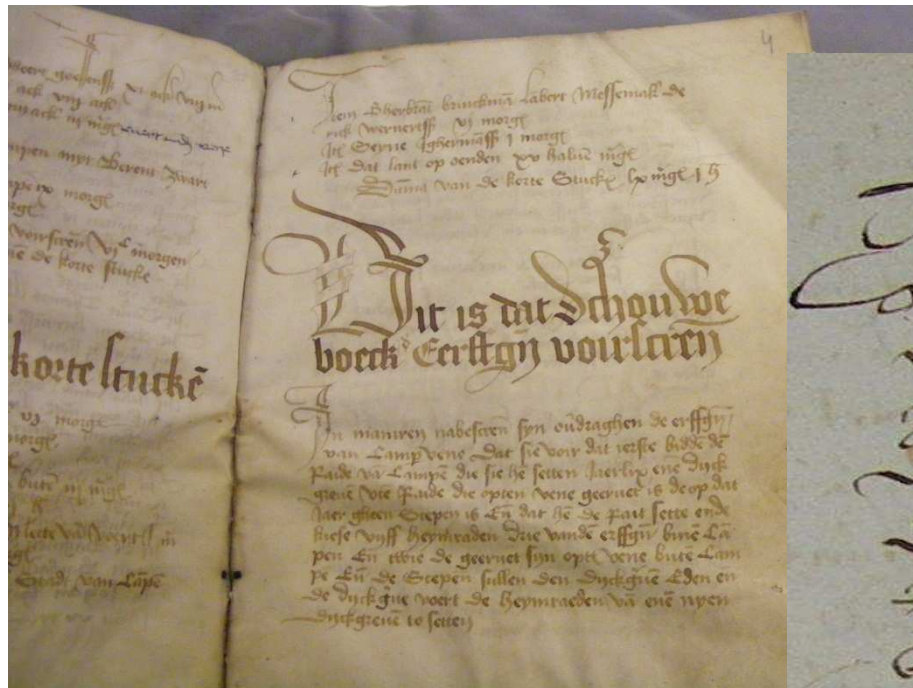

REVOLUTIE OF COÖPERATIEF CONTINUUM?

- Economische en sociale samenwerking van onderop is niet nieuw, maar wel verdwenen uit collectieve geheugen
  - 1100–1300: eerste vormen van geïnstitutionaliseerde collectieve actie, in stad en op platteland
    - Gemene gronden (meenten, markegenootschappen): “*Commons*”
      - Land dat gemeenschappelijk gebruikt en beheerd werd door directe belanghebbenden
    - Gilden
      - Verticaal geïntegreerd samenwerkingsverband van ambachtslieden met het oog op sociale en economische voordelen
        - > alom tegenwoordig in NW-Europa
        - > vele bestonden letterlijk eeuwenlang
  - 1750–1850: afbraak van het oude model
  - 1870–1920: nieuwe trend in coöperaties, ontstaan vakbonden

MARKE RAALTERWOOLD (OVERRIJSEL), (VOOR) 1445 – 1859

Copia
Amo 1606 das 5 Junij id met besaw
gebrast voeten Josannes ten Justantia
Marthentijster van Raalterwoold omme
wantsait t'zegges bij die vorna van 25 o
ziden saligheit v'p Anturogatorin hem
voeten Josannes Voersb, v'gredt sig den vor
God, v'nds syn heiligen Euangeliu se v'v'nd
v'v'nd v'v'nd v'v'nd v'v'nd v'v'nd v'v'nd
v'v'nd v'v'nd v'v'nd v'v'nd v'v'nd v'v'nd
v'v'nd v'v'nd v'v'nd v'v'nd v'v'nd v'v'nd

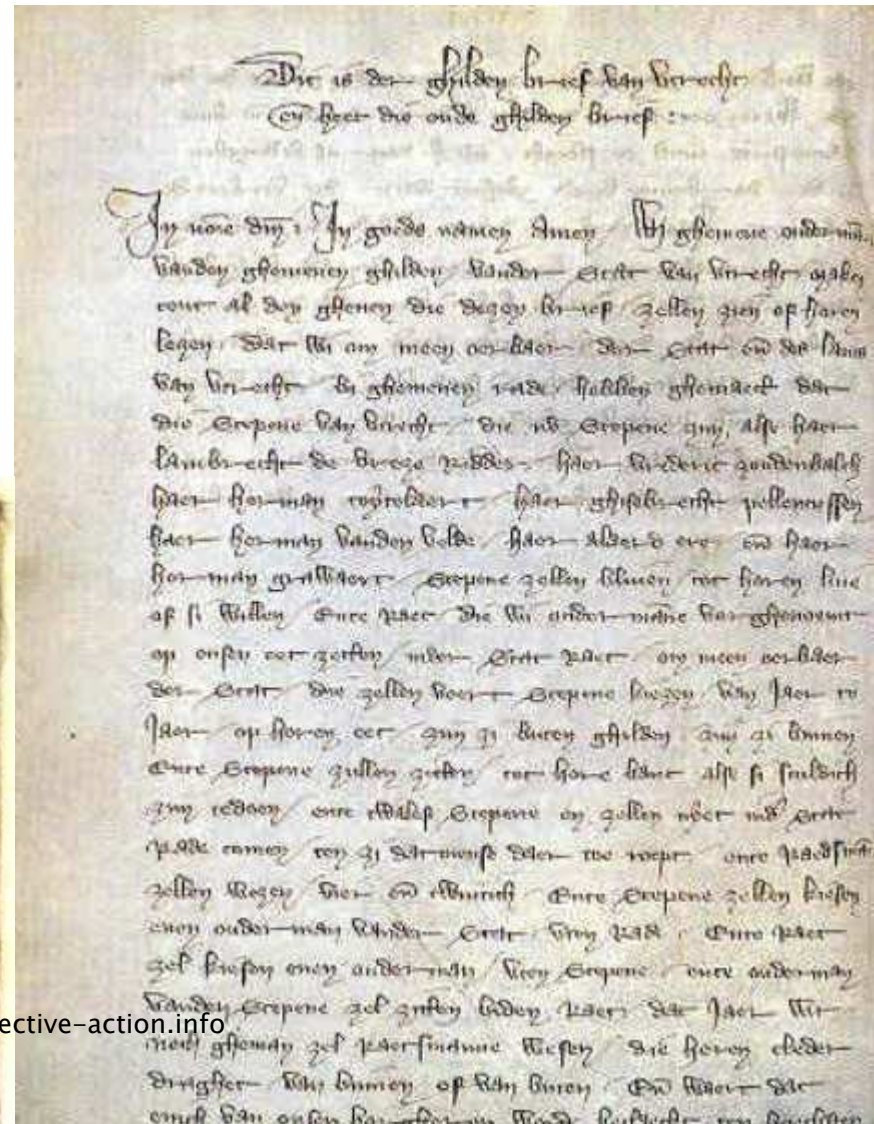
- Weideland, turf en andere goederen voor gebruiksgerechtigden, maar ook liefdadigheid
- Uitvoerige regulering gekend via Markenboek 1615 – 1859, incl. stricte controle ter beperking overbegrazing

SMEDENGILDE, UTRECHT (ROND 1304 - 1798)

Midden 17de eeuw: ruim 260 leden

Sociale voordelen in vorm van verpleging in gasthuis, begrafenisvoorziening

Ook investering in armenzorg

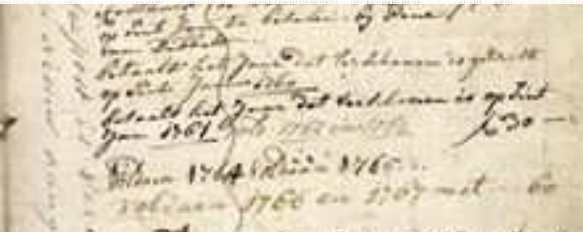
ANDERE VORMEN VAN INSTITUTIONS VOOR COLLECTIEVE ACTIE IN VROEGMODERN EUROOPA

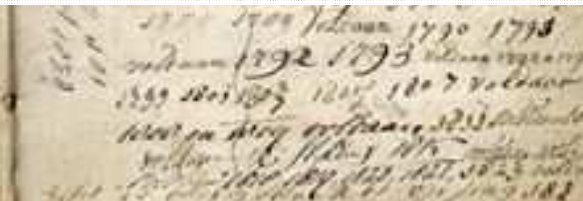
- Veenraadschappen
- Waterschappen
- Irrigatiegemeenschappen
- Begijnhoven

VANAF 19DE EEUW: COÖPERATIES!

MEER VOORBEELDEN EXAMPLES: SEE “CASE STUDIES” AT WWW.COLLECTIVE-ACTION.INFO

KENMERKEN INSTITUTIES VOOR COLLECTIEVE ACTIE

- Lokale organisaties, ontstaan van onderop
- Enkel voor leden, maar ook oog voor lot niet-leden
- Geen eigendom maar gebruiksrecht over gemeenschappelijke goederen/diensten
- Zelf-bestuur: zelf-regulerend en zelf-sanctionerend
  - Regulering is doeltreffend, begrijpelijk, afdwingbaar
- Democratisch beslissingsproces
- Combinaties van economische en sociale doelstellingen
  - Beperking van negatieve invloed markt
  - Free-riding heeft ernstige consequenties op verschillende vlakken
- Sociale controle als preventie-instrument
- Invloed van de markt op resource use wordt ingeperkt
- Erkenning door lokale overheden
- Ten onder gegaan onder druk nationale overheid, vanaf eind 18de eeuw

VOORDELEN INSTITUTIES VOOR COLLECTIEVE ACTIE

- **Risico vermijden en delen**
  - Natuurlijke risico's & bedrijfsrisico's
  - Risico van gebruik van kennis en voordelen van het delen van productkennis
  - Vermijden sociale risico's vna ziekte voor de leden & ondersteuning van weduwen en wezen
- **Schaalvoordelen**
  - Lagere kosten voor investeringen
  - Bulk-goederen
  - Rechtsbijstand
  - « Knowledge pooling »
    - > **Gunstiger onderhandelingspositie**
    - > **Minder informatie-assymetrie**
- **Goedkoper en effectiever:**
  - Kort op de bal spelen bij problemen
  - Preventie en detectie via verhoogde sociale controle
  - Gedeelde verantwoordelijkheid in rapporteren freeriding

UITDAGINGEN VOOR INSTITUTIES VOOR COLLECTIEVE ACTIE

- Korte termijn winst voor individu beperkt en afhankelijk van groepsbeslissing
- Heterogeneïteit van de groep is geen voorwaarde maar maakt het makkelijker (beperkt keuzes)
- Voortdurend inspelen op veranderende omstandigheden
- Model is niet zomaar te kopiëren naar andere locatie wegens plaats specifiek

LESSEN UIT HET VERLEDEN

- Self-governance kan effectief en efficiënt zijn
- Belangrijke rol voor sociale controle
- Effectiviteit van participatie van directe stakeholders
  - > “those who use the land, know the land.”
- Herkenning door overheden is essentieel
- Blijven overeind in tijden van crisis, maar vooral preventie van crisis en gericht op lange termijn
- Instituties voor collectieve actie zijn gebonden aan lokale voorwaarden –> zorgt voor vele varianten van coöperatieve model
- Institutionele diversiteit is essentieel: niet alle vormen van goederen en diensten kunnen door collectiviteiten beheerd worden
- **NO ONE-SIZE-FITS-ALL !! (E. Ostrom)**

UITDAGINGEN VOOR COLLECTIEVE INITIATIEVEN VANDAAG

- **CRISISTIJD:** Geen wondermiddel voor de crisis, maar wel langetermijn oplossing (één van)
- **DIVERSITEIT:** Vele initiatieven vooral gedragen door hoogopgeleiden, maar inzetbaarheid en voordeel voor sociaal zwakkeren vaak nog groter
- **ERKENNING:** Vertrouwen winnen van de overheid, maar niet in ruil voor verlies zelfbestuur
- **UITBREIDEN:** Nog vrij marginaal in gehele economische gebeuren,
  - maar heel succesvolle voorbeelden (e.g. open source community, bepaalde coöperaties)
  - EN onbenut potentieel binnen publieke dienstverlening

COLLECTIEVE ACTIE IN DE OUDERENZORG

- Goede timing!
- Ouderen zijn vaker hulpbehoevend maar ook kapitaalkrchtig
- Ouderen hebben “agency” (itt kinderen)

6 POLITIEK

VRAAG NAAR OPVANG KOMT ALMAAR MEER VAN 90-PLUSSEERS

DE STANDAARD
DONDERDAG 16 AUGUSTUS 2012

Klassieke rustoorden worden schaars in Vlaanderen

Het aantal plaatsen in gewone, klassieke rustoorden, voor matig zorgafhankelijke bejaarden, daalt snel in Vlaanderen. Er zijn er nog maar 26.000. Dat komt omdat Vlaanderen de verblijfplaatsen voor zwaar zorgafhankelijken opdrijft.

- Dagcentra en woonzorgcentra in de lift
- Verschil met Wallonië en Brussel
- Toename 90- en 100-jarigen

De veroudering van de bevolking verloopt sneller in Vlaanderen

VAN ONZE RÉDACTEUR

GUY TEGENBOS

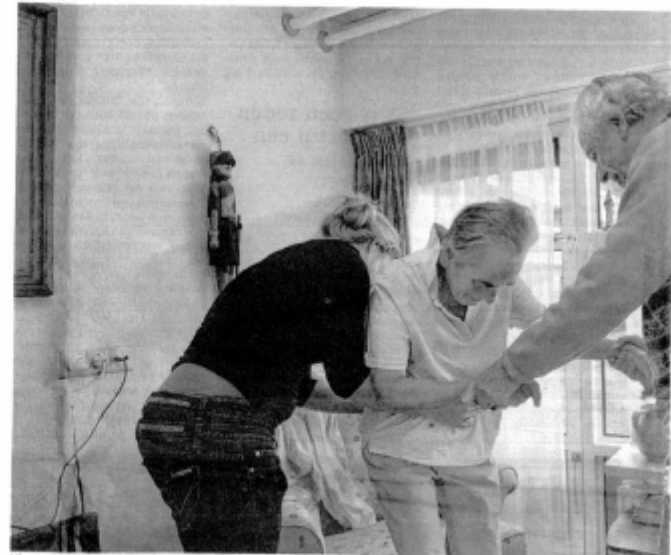
BRUSSEL | Matig zorgafhankelijke bejaarden maken in Vlaanderen nog maar weinig kans om terecht te kunnen in een rusthuis. De plaatsen in de voor hen geschikte 'klassieke' of gewone rustoorden - de ROB's in het vakjargon - worden stelselmatig afgeschaft. Er blijven nog maar 26.000 gesubsidieerde ROB-plaatsen over in Vlaanderen. Dat blijkt uit cijfers van de federale ziekteverzekering (RIZIV). Dit is zo omdat Vlaanderen, veel

terker dan de andere landse-

den veel meer zorg nodig. Maar als de overheid de RVT's sterk uitbouw, heeft ze minder geld voor de ROB's.

In de andere landdelen, Wallonië en Brussel, is die evolutie ook aan de gang, maar daar verloopt ze veel trager. Er is bij hen nog een overwicht van de 'oude' rustoorden (36.000 plaatsen) en er zijn nog niet meer dan 26.000 RVT-plaatsen.

Vlaanderen is zijn bejaardenbeleid intussen aan het verruimen. Het bouwt de thuiszorg sterk uit; het wil dat bejaarden zo lang mo-

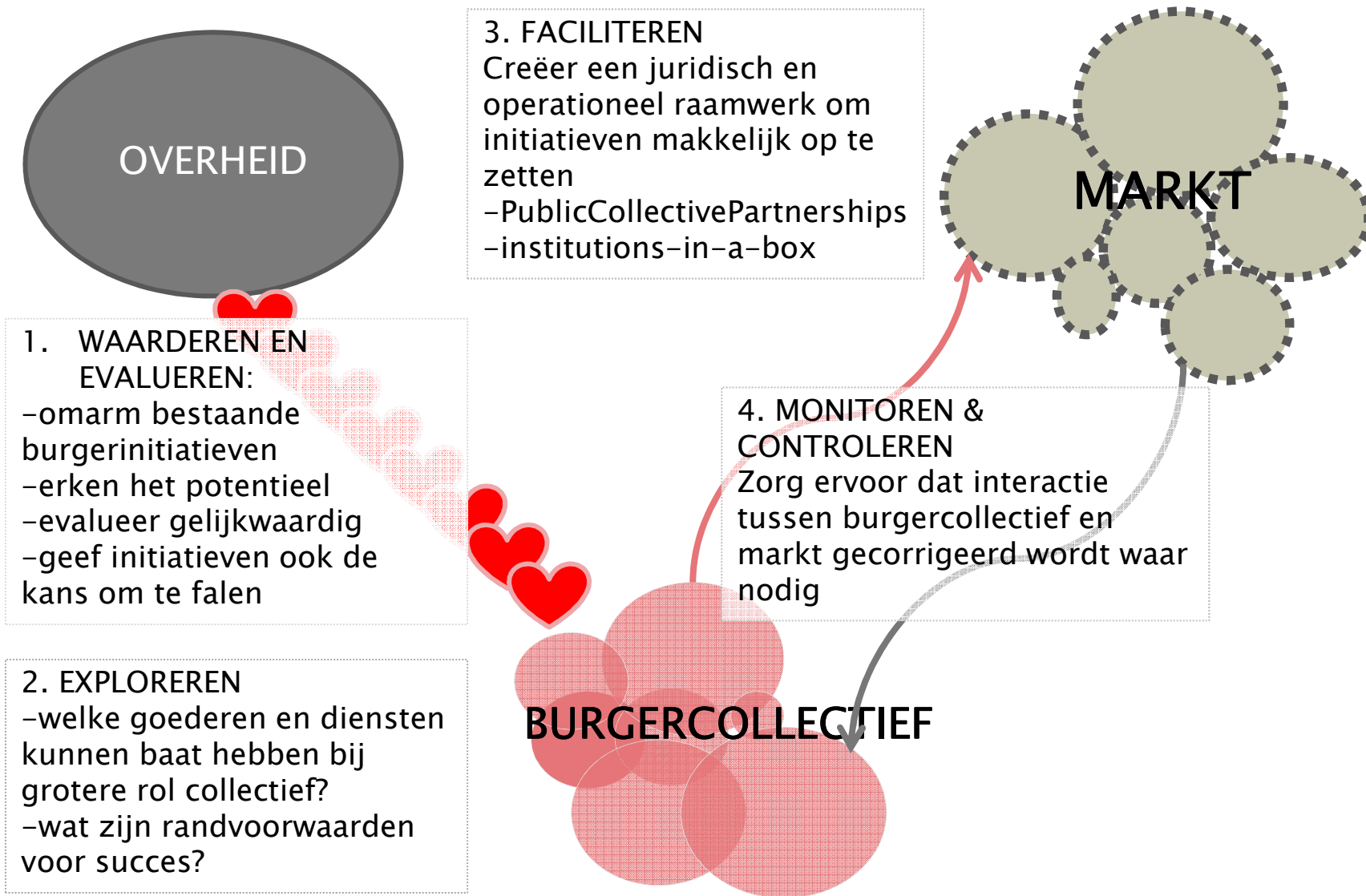

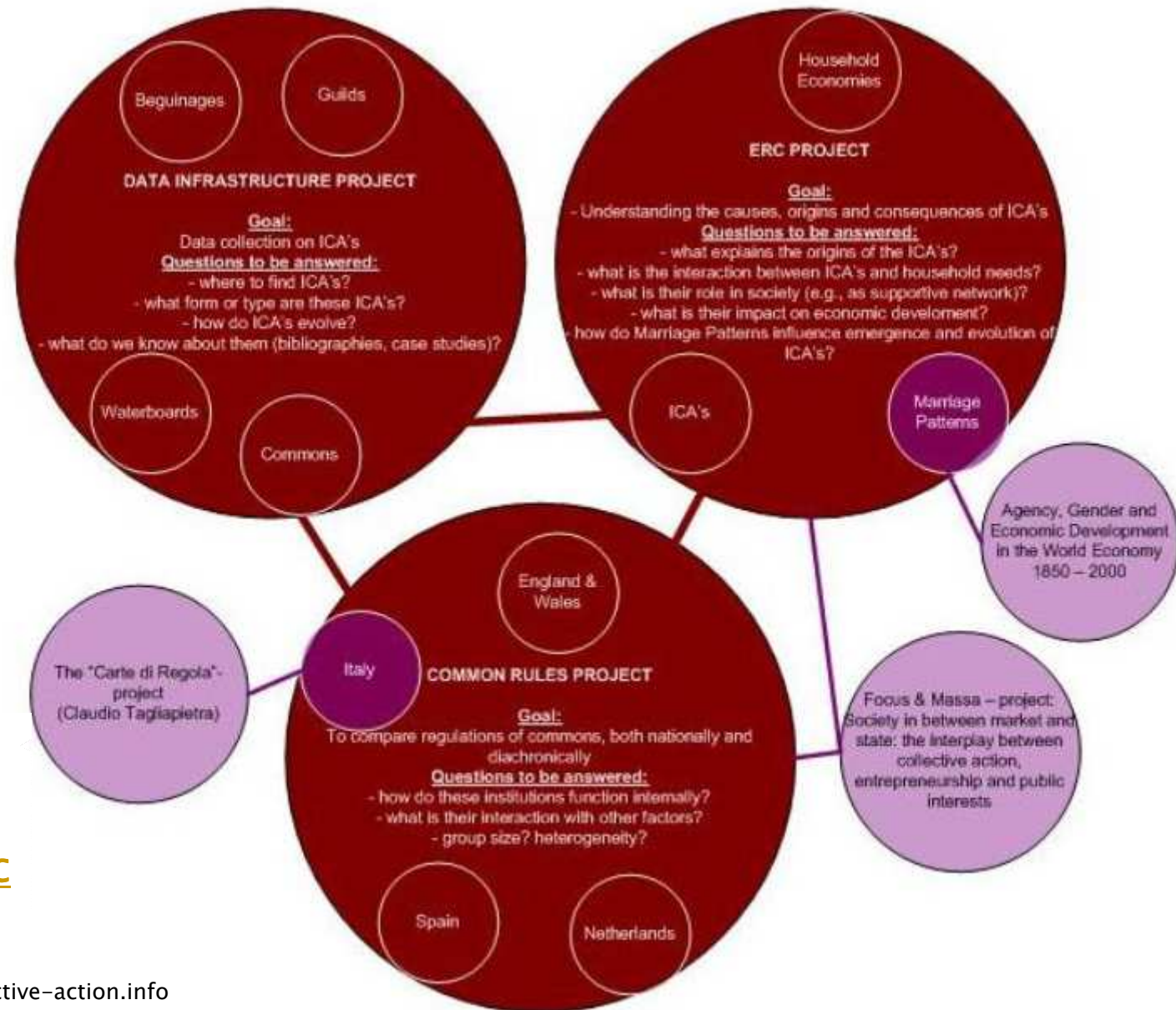
Vlaanderen bouwt zijn rusthuizen steeds vaker om tot woonzorgcentra. © Sabine Aerts/De Persgroep

mindert) RIZIV-plaatsen verspreiden hen samen met een op steeds feitelijk te zetten. 2012-11-11

STAPPENPLAN VOOR DE OVERHEID

→ Meer over deze projecten?

Zie:
<http://www.collective-action.info/>